

Jak získat jistotu o reinkarnaci · Karmická povaha bolesti a radosti · Příbuzní a přátelé

Jistota reinkarnace

[... R. Steiner v této přednášce hovoří tak jako v berlínské přednášce z 30. ledna 1912-0 možnostech, jak se cvičením dobrat poznání vlastní karmy, a uvádí cvičení spočívající v tom, že si v duchu sestrojíme umělého, pomyslného člověka, který bude vybaven vlastnostmi, jež přivodily to, co nás v životě potkalo zvenčí, jako by to s námi, s našimi vlastnostmi nijak nesouviselo. příklad cihly, která nám ze střechy spadla na rameno. Citová paměť.]

Pokusil jsem se upozornit vás na něco, co může vést k tomu, že v každém člověku se vynoří cosi jako bezprostřední jistota, že existoval v dřívějších životech; jistota na základě toho, že získá pocit, že získá pocitové, citové dojmy, o nichž ví, že nepocházejí z tohoto života. Takový dojem se však vynořuje stejně, jako se v obvyklém životě vynořuje vzpomínková představa. Můžeme se ovšem ptát: Jak můžu vědět, že dojem, který mám, je vzpomínka?

Inu, na to lze říci pouze: Něco takového se dokázat nedá. Jedná se však o stejnou skutečnost, která se v životě objevuje i jinak, jestliže si na něco vzpomínáme a jsme při zdravých smyslech. Tehdy můžeme vědět, že myšlenky, které se v nás vynořují, se skutečně vztahují k něčemu, co jsme prožili. Zkušenost sama dává jistotu. To, co si uvedeným způsobem představujeme, nám dává jistotu v tom, že dojem, vynořující se nám v duši, se nevztahuje k něčemu, co by s námi souviselo v současném životě, nýbrž k něčemu, co s námi souviselo v minulém životě.

Uměle jsme tu v sobě vyvolali něco, co nás spojuje s minulým životem. Můžeme si vzít ještě leckteré jiné druhy vnitřních zkušebních prožitků a zkušeností a můžeme tím opět

pokročit a probudit něco jako pocity z minulého života. Prožitky toho, čím v životě procházíme, tu zase můžeme rozdělit z jiného hlediska; můžeme je jiným způsobem rozdělit do skupin. Na jednu stranu, do jedné skupiny můžeme zařadit všechno utrpení, bolesti a překážky, které jsme v životě prožili; na druhou stranu to, co jsme si uvědomili jako něco podpůrného, jako radost, slast atd.

Na zkoušku zase můžeme zaujmout následující stanovisko. Můžeme si říci: Ano, prožil jsem tyto bolesti, toto utrpení. Takový, jaký zkrátka v této inkarnaci jsem, jak zkrátka probíhá normální život, jsou pro mě mé bolesti, mé utrpení něčím fatálním, něčím, co bych od sebe v jistém ohledu rád odstrčil. Tentokrát to ale - na zkoušku - neudělám. Tentokrát zkusím předpokládat, že bych si z jistého důvodu tyto bolesti, toto utrpení a překážky přivodil sám. - V důsledku minulých životů, jestliže jsou skutečností, jsme se totiž tím, co jsme učinili, stali jistým způsobem nedokonalejšími.

Zdokonalování prostřednictvím bolesti

V průběhu inkarnaci se stáváme nejenom dokonalejšími, ale v jistém ohledu se stáváme také nedokonalejšími. Nebo snad nejsme nedokonalejší, než jsme byli, jestliže urazíme druhého člověka, jestliže mu způsobíme nějakou těžkost? Nejenže něco způsobíme tomu člověku, ale vezmeme také něco sami sobě; jako celková osobnost bychom měli větší hodnotu, kdybychom to nebyli udělali. Takových věcí jsme si připsali na vroubek spoustu - věcí, které jsme udělali a které proto způsobují naši nedokonalost.

Jestliže nějakému člověku způsobíme těžkost a chceme opět dosáhnout hodnoty, kterou jsme měli předtím, co se musí stát? Musíme tuto těžkost vyrovnat, musíme ve světě vykonat vyrovnávající čin, musíme vymyslet něco, co nás takříkajíc donutí cosi překonat. A pokud o svém utrpení a bolestech přemýšlíme tímto způsobem, můžeme mnohdy říci: Mé utrpení,

mé bolesti, pokud je překonám, jsou způsobilé k tomu, abych si překonáním své nedokonalosti osvojil jistou sílu. Skrze toto utrpení se mohu stát dokonalejším.

V běžném životě takto neuvažujeme; v něm se vůči bolestem chováme odmítavě. Můžeme však říci: Každá bolest, každé utrpení, každá překážka v životě má být naznačením toho, že v sobě máme člověka moudřejšího, než jsme my sami. Člověka, kterým jsme my sami, považujme na chvíli (přestože je to on, který představuje naše vědomí) za méně moudrého; v hlubinách naší duše však dřímá člověk moudřejší. My se svým běžným vědomím se vůči bolestem a utrpení chováme odmítavě, avšak ten moudřejší člověk nás proti našemu vědomí vede k bolestem, protože překonáním těchto bolestí se můžeme něčeho zbavit. Vede nás k bolestem a utrpení, navádí nás, abychom jimi prošli.

Je možné, že to je zprvu tvrdá myšlenka, k ničemu nás však nezavazuje, můžeme se jí jen tak na zkoušku zabývat. Můžeme si říci: Uvnitř nás je moudřejší člověk, který nás vede k utrpení a bolestem, k něčemu, čemu bychom se ve svém vědomí nejrady vyhnuli. O tom si myslíme, že to je ten moudřejší člověk v nás. Tímto způsobem dospějeme k vnitřnímu výsledku, pro leckoho nepříjemnému - že tento moudřejší člověk nás vždycky vede k tomu, co je nám nesympatické!

Předpokládejme tedy, že je v nás takovýto moudřejší člověk, který nás vede k tomu, co je nám nesympatické, abychom [díky tomu] pokročili dále.

Radosti a slasti jako dar z milosti

Udělejme však ještě něco jiného. Vezměme své radosti, své slasti, to, co je pro nás podpůrné, a opět si na zkoušku řekněme: Jaké by to bylo, kdyby sis představoval - bez ohledu na to, jak je to doopravdy - že sis svou slast, svou radost vůbec nezasloužil a dostalo se ti jich z milosti vyšších duchovních

mocností. Nemusí tomu tak ve všech případech být, na zkoušku ale budeme předpokládat, že jsme si všechny bolesti a utrpení přivodili tak, že nás k nim dovedl ten moudřejší člověk v nás, protože uznáváme, že jsou pro nás nezbytné v důsledku našich nedokonalostí. A pak budeme na zkoušku předpokládat to opačné: své radosti nebudeme připisovat sobě, jako by byly naší zásluhou, ale jako by nám byly dány duchovními mocnostmi.

Takto myslet může být zase pro leckterého ješitného člověka hořká pilulka. Jestliže však něčím takovým na zkoušku projdeme, a jsme-li schopni tuto představu intenzivně prožít ve své duši, je to něco, co vede k základnímu pocitu (protože se to zase proměňuje, a pokud to neodpovídá pravdě, samo od sebe se to rektifikuje*): Žije v tobě něco, co nemá nic společného s obvyklým vědomím, co je skutečně hlubší než to, co jsi vědomě prožil v tomto životě; je v tobě tedy něco, co je moudřejším člověkem v tobě, člověkem, který se s oblibou obrací na věčné božsky-duchovní mocnosti, oživující svět. - Ve vnitřním životě se pak stane jistotou, že za vnější [osobou] se skrývá vnitřní, vyšší individualita. Takovýmto myšlenkovým cvičením si uvědomíme věčné duchovní bytostné jádro. To je neobyčejně významné.

Máme tak opět něco, o čem můžeme říci, že to lze provést. An- throposofie může zkrátka být v každém ohledu návodem, ovšem nikoli jen návodem k tomu, jak se něco dozvědět o existenci jiného světa, ale také k tomu, aby se člověk sám v sobě cítil jako příslušník jiného světa, aby se cítil jako individualita, která prochází po sobě následujícími inkarnacemi. Třetí druh zážitků. spojení s lidmi

Existuje ještě třetí druh zážitků, tento třetí druh však již bude obtížnější nějak použít k tomu, aby člověk dospěl k vnitřnímu prožitku karmy a reinkarnace. Ale i když je to, o čem teď budeme mluvit, obtížné a zdlouhavé, lze to opět použít tak, že

* Tj. opravuje, zpřesňuje. (Pozn. překl.)

se to provede na zkoušku. A při důkladném aplikování na vnější život se ukáže

- nejprve pravděpodobnost, jestliže tomu člověku dokáže věřit, potom však stále větší jistota - že tímto způsobem náš současný život skutečně souvisí s minulým životem.

Předpokládejme, že prožíváme svůj současný život mezi narozením a smrtí; uvědomme si, že když jsme, řekněme, už tak daleko, že jsme dosáhli třicátých let nebo je překročili (ještě uvidíme, že i v případě těch, kdo ještě nejsou tak daleko, se později dostaví příslušné prožitky), ve vnějším světě jsme byli právě okolo těchto třicátých let svedeni dohromady s určitými lidmi; ve třicátých letech, až do čtyřicátého roku života, jsme byli s těmito lidmi svedeni dohromady v různých životních souvislostech. Zjistíme, že spojení, která jsme tu navázali, se nám jeví tak, jako bychom je navázali, řekl bych, ve své nejzralejší životní fázi, takže jsme při tom byli ponejvíce skutečně zcela zralí lidé.

To nám může vyplynout z úvahy; tato úvaha (která ovšem vychází ze zásad, z poznatků duchovní vědy) nás však přesto může vést k poznání, že to, co nyní sděluji nejen na základě takové úvahy, nýbrž na základě duchovně-vědeckého bádání, je správné. Nuže, to, co teď říkám, není pouze logicky vymyšleno, nýbrž je to zjištěno duchovně-vědeckým bádáním; logické myšlení však může tuto skutečnost potvrdit a shledat rozumnou.

Zákonitosti vývoje během jedné inkarnace

Přemýšlíme-li o tom, co jsme se naučili například o způsobu, jakým se v průběhu života objevují jednotlivé články lidské bytosti⁶⁰

- víme, že v sedmi letech se objevuje éterné tělo, ve čtrnácti letech astrální tělo, v jednadvaceti letech duše pociťující, v osmadvaceti letech duše rozumová a v pětatřiceti letech duše vědomá -

uvážíme-li to, pak můžeme říci: v době od třicátého do čtyřicátého roku máme co do činění s rozvíjením duše rozumové a vědomé. Duše rozumová a vědomá jsou ty síly v lidské přirozenosti, které nás nejvíce spojují s vnějším fyzickým světem; jsou tu totiž proto, aby se zvláštní měrou objevily právě v tomto věku, v němž jsme v nejintenzivnějším kontaktu s vnějším fyzickým světem.

V nejranějším dětském věku jsou síly našeho fyzického těla řízeny, určovány a zapřičiňovány tím, co je ještě bezprostředně uzavřeno v nitru. Příčiny, které jsme si osvojili v předchozích inkarnacích a které prošly branou smrti, duchovní síly, které jsme shromáždili a které si přinášíme z minulého života, to vše spolupůsobí při výstavbě našeho fyzického těla. Ustavičně to působí z nitra směrem ven, do těla. S postupujícím věkem je toto působení menší a menší; čím dál víc se blíží věk, kdy je tělo působením starých sil hotové. A pak nastává doba, kdy stojíme před světem s hotovým organismem. To, co neseme v nitru, se otisklo do našeho vnějšího těla.

Okolo třicátého roku života - může to být i o něco dříve nebo později - předstupujeme před svět ve své nejfyzičtější podobě, náš vztah ke světu je takový, že máme vůbec největší příbuznost s fyzickou plání. Jestliže se pak domníváme, že jsou nám životní vztahy, které navazujeme, nejjasnější, z vnějšího, fyzického hlediska nejjasnější, pak musíme říci: Tyto životní vztahy, které navazujeme, pro tuto inkarnaci vlastně nejméně souvisejí s tím, co od narození působí v našem nejhlubším nitru. Přesto můžeme předpokládat, že to naprosto není náhoda, jsme-li okolo svého třicátého roku svedeni dohromady s lidmi, kteří se právě tehdy musí objevit v našem okolí. Můžeme mnohem spíše předpokládat, že i to je práce naší karmy, že i tyto osoby mají co do činění s jednou z našich dřívějších inkarnací.

Karmický vztah mezi pokrevními příbuznými a známými

Duchovně-vědecké skutečnosti, které byly vícekrát vybadány, tady ukazují, že osoby, s nimiž se scházíme okolo třicátého roku, byly s námi v dřívějších inkarnacích velmi často propojeny tak, že s nimi můžeme být spojeni - většinou na začátku bezprostředně předcházející inkarnace nebo ještě dříve - jako s rodiči nebo sourozenci. To je zprvu zvláštní, překvapující skutečnost. Nemusí tomu tak být, ale mnohé případy duchovně-vědeckému bádání ukazují, že tomu tak je; že naši rodiče, osoby, které nám stály po boku ve výchozím bodu našeho minulého života, které nás uvedly do fyzického světa a jimž jsme později odrostli, jsou skutečně s námi karmicky spojeny tak, že v našem novém životě s námi nebudou svedeny dohromady v dětství, ale teprve tehdy, až nejvíce vstoupíme do fyzického světa.

Nemusí tomu tak být, neboť duchovně-vědecké bádání velmi často ukazuje, že s osobami, které přicházejí v úvahu jako rodiče, jako sourozenci či vůbec jako pokrevní příbuzní, a s nimiž jsme se v této inkarnaci sešli okolo svých třicátých let, býváme svedeni dohromady teprve v některé další inkarnaci. Známosti učiněné v některé inkarnaci okolo třicátých let tedy mohou být takového charakteru, že osoby, jež připadají v úvahu, jsou naši pokrevní příbuzní v předcházející nebo následující inkarnaci. Můžeme tedy říci: S osobnostmi, s nimiž tě život svede dohromady ve tvých třicátých letech, jsi byl pohromadě jako s rodiči a sourozenci v jedné z předcházejících inkarnací, anebo můžeš předpokládat, že s tebou budou tímto způsobem spojené v jedné z příštích inkarnací.

Platí to i obráceně. Podíváme-li se na osobnosti, které si o své vůli působením vnějších sil, vhodných pro fyzický svět, volíme ze všech nejméně, tedy své rodiče a sourozence, s nimiž jsme se sešli na počátku svého života, podíváme-li se na ně, přijdeme velmi často na to, že právě osoby, které nás od dětství uvádějí do života, jsme si okolo svých třicátých let v

některé z jiných inkarnací jakoby o své vůli, sami svými silami zvolili; jinými slovy, že v polovině minulého života jsme si vybrali ty, kteří se teď stali našimi rodiči a sourozenci.

Zvláště zajímavá je tedy skutečnost, která se kupodivu ukazuje - není tomu tak, že bychom v následujících inkarnacích byli ve stejném poměru k osobnostem, s nimiž se scházíme, a také se s nimi nescházíme ve stejném věku jako předtím. Nebývá tomu ovšem ani přímo naopak: Vztah k počátku našeho života v jiné inkarnaci nemívají osobnosti, s nimiž se scházíme na konci života, nýbrž ty osobnosti, s nimiž se scházíme v polovině svého života. Nikoli tedy osobnosti, související s námi na začátku života, ani osobnosti, související s námi na konci života, nýbrž osobnosti, s nimiž se dostáváme do styku v polovině života, byly kolem nás jako naši pokrevní příbuzní na počátku jedné z předcházejících inkarnací. Ty, které s námi byly na počátku života, se nyní objevují v polovině našeho života; a u těch, které jsou teď kolem nás na začátku života, můžeme předpokládat, že se s nimi sejdeme v polovině jedné z příštích inkarnací, že s námi vstoupí do styku jako naši svobodně zvolení souputníci. Tak zvláštní jsou karmické souvislosti.

[...] Je užitečné přemýšlet o tom, čím to je, že v polovině svého života nás karma doslova žene k tomu, abychom jakoby s veškerou silou svého rozumu navázali tu či onu známost, u níž máme dojem, jako by byla navázána nezávisle, objektivně. Je to dáno právě tím, že tyto osobnosti s námi byly v minulém životě pokrevně spřízněné a působením naší karmy jsou s námi nyní svedeny dohromady, protože s nimi máme něco do činění.

Pozvolné poznání karmy

Budeme-li se pokaždé věnovat takovýmto úvahám nad průběhem vlastního života, uvidíme, že do něj skutečně vstupuje světlo. I kdybychom se někdy mýlili, a i kdyby to bylo desetkrát

nesprávně: u některého člověka, s nímž se v životě potkáme, můžeme přece jen připadnout na to pravé. A když si na základě takovýchto úvah řekneme, že tohoto člověka jsme tu či tam potkali - je takováto myšlenka něčím, co nás jako ukazatel cesty vede k dalším věcem, kterých bychom si jinak nevšimli a které nám tím, jak do sebe zapadají, poskytují stále větší jistotu o správnosti jednotlivých skutečností.

Karmické souvislosti zkrátka nejsou takové, aby se daly získat jedním rázem. Nejvyšší poznatky života, nejdůležitější poznatky projasňující náš život si musíme osvojovat pouze pomalu a zvolna. Tomu ovšem lidé věří jen neradi. Snadnější je věřit, že by člověku mohlo bleskem svitnout a on by věděl: S tou či onou osobností jsem byl pohromadě v některém z minulých životů - anebo: Ta či ona osobnost jsem byl já sám. Myslet si, že to všechno mohou být jen pomalu osvojené poznatky, je možná nepohodlné, nicméně je to tak. Dokonce i když uvěříme, že to tak může být, musíme stále ještě dál bádát, a naše víra se pak stane jistotou. Dokonce i v případě toho, co v této oblasti již budí dojem stále větší pravděpodobnosti, se bádáním dostaneme dál. Jestliže v této oblasti přistoupíme na příliš rychlé usuzování, zahradíme si vstup do duchovního světa. [...]

R. Steiner, přednáška pro členy Theosofické společnosti z 20. února 1912 ve Stuttgartu, in: Wiederverkörperung und Karma, GA 135, str. 65nn.

Rudolf Steiner

GA 135